

LECTIO QUARTA ET TRICESIMA

XXXIV

Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Cum Africānus in Literno esset, complūres praedōnum duces forte salutātum* ad eum venērunt. Tum Scipio, cum se ipsum captum* venisse eos existimasset, praesidium domesticōrum in tecto* conlocāvit. Quod ut praedōnes animadvertērunt, abiectis armis ianuae appropinquavērunt et clarā voce Scipiōni nuntiavērunt (incredibile audītū!*) virtūtem eius admirātum* se venisse. Haec postquam domestici Scipiōni rettulērunt, is fores reserāri eosque intromitti iussit. Praedōnes postes ianuae tamquam sanctum templum venerāti sunt et cupide Scipiōnis dextram osculāti sunt. Cum ante vestibulum dona posuissent, quae homines deis immortalibus consecrāre solent, domum revertērunt.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ενώ ο Αφρικανός βρισκόταν στο Λίτερνο, έτυχε να έρθουν πολλοί αρχηγοί ληστών για να τον χαιρετήσουν επίσης. Τότε ο Σκιπίωνας, επειδή νόμισε πως ήρθαν για να συλλάβουν τον ίδιο, εγκατέστησε φρουρά από δούλους στο σπίτι του. Βλέποντας το πράγμα αυτό οι ληστές πλησίασαν την πόρτα, αφού άφησαν κάτω τα όπλα (τους), και με δυνατή φωνή ανήγγειλαν στο Σκιπίωνα - απίστευτο να το ακούει κανείς! - πως είχαν έρθει για να θαυμάσουν την ανδρεία του. Όταν οι δούλοι μετέφεραν τα λόγια αυτά στο Σκιπίωνα, αυτός διέταξε να ανοίξουν τις πόρτες και να τους βάλουν μέσα. Οι ληστές προσκύνησαν τις παραστάδες της πόρτας σαν ιερό ναό και φίλησαν με λαχτάρα το δεξί χέρι του Σκιπίωνα. Αφού άφησαν μπροστά στην είσοδο δώρα (σαν κι αυτά) που οι άνθρωποι συνήθως προσφέρουν στους αθάνατους θεούς, γύρισαν στα λημέρια τους¹.

¹ στον τόπο τους

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΣΟΥΠΙΝΟ

- Ρηματικό ουσιαστικό αρσενικού γένους, δ' κλίσης
- Έχει μόνο δύο πτώσεις: **αιτιατική [-um]** και **αφαιρετική [-u]**

Αιτιατική	➔	amatum	deletum	lectum	auditum
Αφαιρετική	➔	amatu	deletu	lectu	auditu

- Το ΣΟΥΠΙΝΟ σε **ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ** δηλώνει **τον σκοπό της κίνησης**** και συνοδεύεται από ρήματα που **εμπεριέχουν την έννοια της κίνησης** [*eo, venio, mitto...*]

e.g. *Praedones venerunt eum salutatum* [οι ληστές ήρθαν **για να τον χαιρετήσουν**]

- Το ΣΟΥΠΙΝΟ σε **ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ** δηλώνει **αναφορά** και συνήθως συνοδεύεται από **επίθετα** όπως *facilis, difficilis, iucundus, incredibilis, mirabilis* κ.λπ.

e.g. *Incredibile auditu!* [απίστευτο **να το ακούει κανείς!**]

- Εφόσον το ΣΟΥΠΙΝΟ ανήκει σε **ρήμα μεταβατικό**, μπορεί να **δέχεται και αντικείμενο**.

e.g. *Praedones venerunt Scipionem salutatum*

[οι ληστές ήρθαν για να χαιρετήσουν **τον Σκιπίωνα**]

**** Ο σκοπός της κίνησης στα λατινικά¹ δηλώνεται συνολικά με πέντε [5] τρόπους:**

- *causa / gratia* + γερούνδιο σε γενική
- *ad* + γερούνδιο σε αιτιατική
- σουπίνο σε αιτιατική
- τελική πρόταση
- αναφορική τελική πρόταση

¹ Βλέπε Μάθημα 49

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XXXIV

Cum Africanus in Literno esset

- Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση.
- Εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο *cum*.
- Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού, *esset*, διότι εξαρτάται από ρήμα σε ιστορικό χρόνο [*venerunt*].
- Δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

cum se ipsum captum venisse eos existimasset

- Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση.
- Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *cum*.
- Εκφέρεται με υποτακτική [επειδή η αιτιολογία είναι το αποτέλεσμα εσωτερικής, λογικής διεργασίας] και συγκεκριμένα υπερσυντελικού *existimasset* επειδή η πρόταση εξαρτάται από ρήμα σε ιστορικό χρόνο [*conlocavit* = οριστική παρακειμένου].
- Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

Quod ut praedones animadverterunt / ut praedones id [=quod] animadverterunt*

- Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση.
- Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ut*.
- Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου *animadverterunt*.
- Δηλώνει το πραγματικό γεγονός που συνέβη στο παρελθόν [η ύπαρξη της οριστικής δείχνει ότι η πρόταση ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη].
- Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

* το *quod*, που είναι αναφορική αντωνυμία, στην αρχή περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική (= *id*)

Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt

- Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση.
- Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam*.
- Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου *rettulerunt*.
- Εκφράζει το πραγματικό γεγονός που συνέβη στο παρελθόν και ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη.
- Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

Cum ante vestibulum dona posuissent

- Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση.
- Εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο cum.
- Εκφέρεται με υποτακτική όπως πάντα ο ιστορικός cum και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελικού posuissent, διότι εξαρτάται από ρήμα σε ιστορικό χρόνο [reverterunt = οριστική παρακειμένου].
- Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

quae homines deis immortalibus consecrare solent

- Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο dona.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae.
- Εκφέρεται με οριστική και συγκεκριμένα με οριστική ενεστώτα solent.
- Δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Abicio, abieci, abiectum, abicere, 3

Admiror, admiratus sum, admirari, 1 [αποθ.]¹

Animadverto, animadverti, animadversum, animadvertere, 3

Appropinquo, 1

Audio, 4

Capio, cepi, captum, capere, 3

Conloco, 1

Consecror, 1

Existimo, 1

[re]fero, retuli, relatum, referre

Iubeo, iussi, iussum, iubere, 2

[intro]mitto, misi, missum, mittere, 3

Nuntio, 1

Osculor, osculatus sum, osculari, 1 [αποθ.]²

Pono, posui, positum, ponere, 3

Reseror, reseratus sum, reserari, 1 [αποθ.]³

Revertor, reverti / -versus sum, reverti, 3 [ημιαποθ.]⁴

Saluto, 1

Soleo, solitus sum, solere, 2 [ημιαποθ.]⁵

Sum, fui, esse

Venio, veni, ventum, venire, 4

Veneror, veneratus sum, venerari, 1 [αποθ.]⁶

Προσοχή!

Appropinquo + δοτική

Nuntio + αιτιατική + δοτική

Refero + αιτιατική + δοτική

¹ Βλ. Αποθετικά ρήματα σελ. 12

² Βλ. Αποθετικά ρήματα σελ. 12

³ Βλ. Αποθετικά ρήματα σελ. 12

⁴ Βλ. Ημιαποθετικά ρήματα σελ. 13

⁵ Βλ. Ημιαποθετικά ρήματα σελ. 13

⁶ Βλ. Αποθετικά ρήματα σελ. 12

Λίγα λόγια για τον Πόπλιο Κορνήλιο Σκιπίωνα τον Αφρικανό...

Ο **Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων ο Αφρικανός** (*Publius Cornelius Scipio Africanus*, 235 π.Χ. - 183 π.Χ.), γνωστός και ως **Σκιπίων ο Αφρικανός**, ήταν στρατηγός κατά τον Β' Καρχηδονιακό Πόλεμο και πολιτικός της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας.

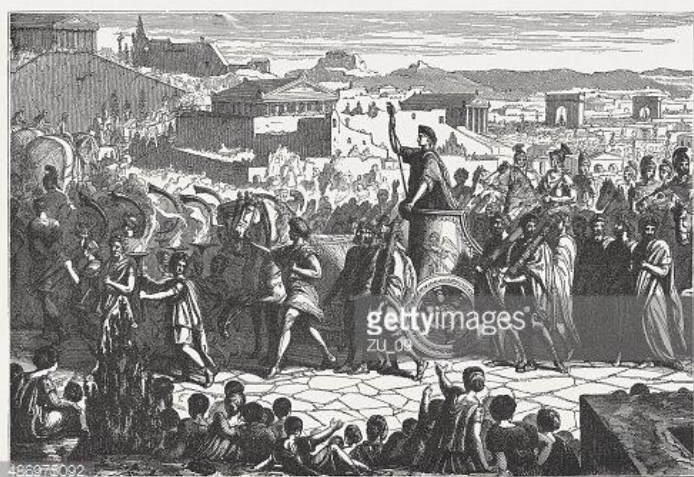
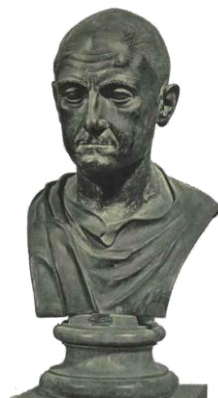
Βιογραφία

Ο Σκιπίων γεννήθηκε στα 235 π.Χ. και, ενώ ακόμη ήταν πολύ νέος, έλαβε μέρος στη μάχη που έγινε στον Τίκινο ποταμό και σύμφωνα με μία παράδοση έσωσε μάλιστα και τη ζωή του πατέρα του. Όταν οι Ρωμαίοι νικήθηκαν στις Κάννες, ο Σκιπίων, επικεφαλής ενός σώματος νεαρών πολεμιστών, αγωνίστηκε για τη διάσωση της πατρίδας του.

Όταν έγινε ανθύπατος της Ισπανίας, κυρίευσε την Καρχηδόνα κι αργότερα νίκησε τον Ασδρούβα, τον αδελφό του Καρχηδόνιου στρατηγού Αννίβα.

Στα 207 π.Χ. έγινε ύπατος και, για να αναγκάσει τον Αννίβα να εκκενώσει την Ιταλία, μετέφερε τον πόλεμο στη Μικρά Αφρική, εκστρατεύοντας εναντίον των Καρχηδονίων. Στη μάχη των "Μεγάλων Πεδίων" κατόρθωσε να τους νικήσει. Ως εκ τούτου, πέτυχε να επισπεύσει την ανάκληση του Αννίβα στην Καρχηδόνα. Εγκαταλείποντας τις μέχρι προ τινός κατακτήσεις του, ο Αννίβας αποχώρησε εσπευσμένα από την ιταλική χερσόνησο, και το επίκεντρο του πολέμου μεταφέρθηκε στη Βόρεια Αφρική. Η καθοριστική νίκη του Σκιπίωνα στη Ζάμα το 202 π.Χ. οδήγησε στη λήξη του Β' Καρχηδονιακού πολέμου. Μετά από την ειρήνη που υποχρεώθηκε να συνάψει ο Αννίβας, ο Σκιπίων γύρισε στη Ρώμη θριαμβευτής και για τον θρίαμβο που πέτυχε, επονομάστηκε Αφρικανός.

Ανέλαβε μεγάλα αξιώματα κι έγινε ακόμα και πρόεδρος της συγκλήτου. Στην εκστρατεία όμως που ανέθεσε στον αδελφό του, εναντίον του Αντιόχου Γ', και στην οποία πήρε μέρος και ο ίδιος, απέτυχε και κατηγορήθηκε από τους Ρωμαίους, επειδή συνθηκολόγησε με τον Αντίοχο. Μετά από αυτό το γεγονός, ο Σκιπίων αυτοεξορίστηκε στο Λίτερνο. Λέγεται ότι πριν το τέλος του ζήτησε να ταφεί μακριά από την πόλη της Ρώμης, την οποία θεωρούσε αχάριστη.

Ενδεικτικές Ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του μαθήματος XXXIV στον αντίθετο αριθμό.

praedonum	➡		voce	➡	
eum	➡		virtutem	➡	
ipsum	➡		eius	➡	
praesidium	➡		Haec	➡	
tecto	➡		templum	➡	
ianuae	➡		immortalibus	➡	

2. Να γράψετε τους άλλους βαθμούς του επιθέτου clara από το μάθημα XXXIV διατηρώντας την πτώση, τον αριθμό και το γένος του.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

3. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί τον καθένα (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

esset · να γραφεί το γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα και παρακειμένου
➡
venērunt· να γραφεί το β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής μέλλοντα και παρακειμένου
➡
existimasset · να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
➡
animadvertērunt· να γραφεί το α' ενικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού στην ίδια φωνή
➡

	<i>nuntiavērunt</i> · να γραφεί το γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
	<i>rettulērunt</i> · να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού στην ίδια φωνή
	<i>osculāti sunt</i> · να γραφεί το α' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής υπερσυντελικού στην ίδια φωνή
	<i>posuissent</i> · να γραφεί το γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα, μέλλοντα και παρακειμένου
	<i>solent</i> · να γραφεί το γ' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
	<i>revertērunt</i> · να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα

4. Να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο¹ [ενεργητική σύνταξη] από τον αντίστοιχο τύπο της Παθητικής Περιφραστικής Συζυγίας. Όπου χρειάζεται να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο.

ΠΡΟΣΟΧΗ αν θα χρησιμοποιήσετε ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ σύνταξη ή ΑΠΡΟΣΩΠΗ.

i. Claro Carthaginiensi poetae homines boni studere debebant.

ii. Clarissimum Romanum ducem Carthaginienses occidere debuerunt.

¹ Βλ. Lectio XXXIII

5. Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου XXXIV να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς και σημασιολογικώς συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά ή γαλλικά ή ισπανικά ή ιταλικά ή γερμανικά).

Λατινική λέξη		Αγγλική λέξη	Γαλλική λέξη	Ισπανική λέξη	Ιταλική λέξη	Γερμανική λέξη
appropinquaverunt	➡					
admiratum	➡					
templum	➡					

6. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου XXXIV της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'.

A	B
praedonum	Αιτιατική ενικού
se	Δοτική ενικού
ianuae	Αφαιρετική ενικού
	Ονομαστική ενικού
	Γενική πληθυντικού
	Αφαιρετική πληθυντικού

7. Να χαρακτηρίσετε ως Ορθό ή Λάθος το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας ανάλογα τα σύμβολα ✓ ή ✗.

- Romanis senatui parendum est.

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>Romanis</i> είναι αφαιρετική πληθυντικού		
Ο τύπος <i>parendum est</i> είναι προσωπική σύνταξη παθητικής περιφραστικής συζυγίας		

- Milites ducem occisum venerunt

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>milites</i> είναι ονομαστική πληθυντικού		
Ο τύπος <i>occisum</i> είναι σουπίνο του σκοπού της κίνησης		

8. Να δηλώσετε ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι γραμματικά και συντακτικά ορθή γράφοντας δίπλα από την ορθή απάντηση το σύμβολο ✓. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Hostis a militibus occisum est.	
Hostes a militibus occisus est.	
Hostis a militibus occisus est.	
Hostes militibus occisus est.	

9. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί.

- i. Poetae Graeci plures libros a Romanos scripserunt.

Σφάλμα	Διόρθωση

- ii. Cleopatra cum Antonio in Alexandriam vivebat.

Σφάλμα	Διόρθωση

10. Να αντικαταστήσετε το σουπίνο της πρότασης με δύο άλλους τρόπους ώστε να δηλώνεται επίσης ο προσδιορισμός του σκοπού.

Dux in Italiam venit pugnatum.

- i. _____
- ii. _____

11. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και αντίστροφα:

- i. Tum Scipio praesidium domesticorum in tecto conlocavit.

- ii. Haec domestici Scipioni rettulerunt.

- iii. Cum ante vestibulum dona posuissent.

iv. Is fores reserari eosque intromitti iussit.

v. Praedones militesque Scipionem salutaverunt.

12. Να μεταφερθούν στα λατινικά οι ακόλουθες προτάσεις με δύο τρόπους:

⇒ **debeo + απαρέμφατο**

⇒ **παθητικής περιφραστικής συζυγίας (να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο).**

i. Οι ληστές πρέπει να πετάνουν μακριά τα όπλα.

ii. Όφειλαν οι άνθρωποι να αφιερώνουν τα δώρα στους αθάνατους θεούς.

iii. Οφείλεις να μεταφέρεις αυτά τα λόγια στον Σκιπίωνα.

13. Να μεταφερθούν στα λατινικά οι ακόλουθες προτάσεις:

i. Ήρθαν οι εχθροί για να πολιορκήσουν την πατρίδα μας.

ii. Οι σύμμαχοι στέλλουν απεσταλμένους για να ζητήσουν ειρήνη.

iii. Ο Νέστορας ήταν ευχάριστος στο να τον ακούει κάποιος.

iv. Η αρετή είναι δύσκολη να την πετύχει κάποιος.

v. Οι Γερμανοί πήγαν στο στρατόπεδο των Ρωμαίων για να θαυμάσουν την αρετή των στρατιωτών.

vi. Είναι απίστευτο να το βλέπει κανείς αυτό.

vii. Οι Γαλάτες ήρθαν στην πόλη για να εγκαταστήσουν τις λεγεώνες τους κοντά στον ποταμό Τίβερη.

14. Ποιες αρετές του Σκιπίωνα Αφρικανού ως ηγέτη μπορείτε να διακρίνετε μέσα από το Μάθημα XXXIV¹;

¹ Συμβουλευθείτε τη σελίδα 54.